

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 12

15. Decbr.

60. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1939

Vil De en Dag føle Dem rigtig vel tilpas,
— saa tag et DANAPIN Bad.

*Vi forærer Dem gerne
en gratis Prøve, De behøver blot at
sende Deres Navn og Adresse til:*

A/S DANAPIN
STRUENSEGADE 7 – KØBENHAVN N

Det danske Hedeselskabs Oliedestillation.

SPHAGNUM

Brug Tørvemuld

til Jordforbedring i Haver og Planteskoler.
Tørvemuld tilføjer Jorden Muldstoffer, saa Jorden bliver porøs og varm. Ved Dræning anvender man med Fordel Tørvestrøelse fra

STORE VILDMOSES TØRVEINDUSTRI A/S

Telefon Nørhalne 15

Sulsted St.

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

gliver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tørvemuldselement

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst uden at blinke

Absolut farefri i Garager, Stalde, Pakhuse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

A/S

Orient

Dansk Andels-Egekøbsport

Kgl. Hofleverandør

er Producenternes egen Forretning og yder derfor disse det fulde Udbytte.

Hovedkontor:

Akselborg,
København V.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

Mejerierne og Landbrugets Ulykkesforsikring.

Telf. 14.350. Genindlagt Selskab. Reventloweg. 14, Kbhvn. V.

Ansvarsforsikring

Automobillforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmænd eller til Kontoret.

Den sjællandske Bondestands Sparekasse Vestervoldgade 107 København V

77 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

GOD INDTÆGT.

Enhver, der kan sælge Radio eller anwise solide Købere hertil, bedes forlange Tilbud.

1940 Modeller fra Kr. 100.

DIXIFON RADIO

v/ Lerbjerg St.

Stryg elektrisk

Brug Vejle Blodfoder

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 58

Alt I prima røde Drænrør 2"-16"

Mursten, Tagsten og glasserede Varer — Forlang Tilbud

Røde - 1½" — 12" - Drænrør.

Tilkøres overalt paa Sjælland.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.

Vesterbrogade 12 — København V. — Central 282.

Vore anerkendte

- RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".

Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.

Telefon 187.

Ellidshøj Kridt- og Kalkværker

ved Chr. Sørensen.

Telefon 4. **Ellidshøj St.** Telefon 4.

Fabrikation af prima Jordbrugskalk (90 %), pulveriseret og upulveriseret, samt Foderkridtmel til billigste Dagspriser.

Foreninger indrømmes Rabat.

Hornbæk Cementvare- og Mørtelfabrik

Marius Ødum

Telefon 400 Randers.

Kun \triangle -mærkede

Varer føres

Største Lager

Bedste Kvalitet

Forlang Tilbud

Røde Drænrør

indtil 16" Diameter.

A/S Hvorslev Teglværk

pr. Ulstrup.

Telefon 67 Ulstrup.

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2"—8" altid paa Lager. Forlang Tilbud.

1/8 Aalborg Teglværker.

Vesterbro 58. Telf. 24 & 305.

RESENBRO CEMENTSTØBERI

v/ M. J. MATHIASSEN

Telefon 34

Prima Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer Mrk.

\triangle i alle gangbare Dimensioner fra 4" til 24" saavel med som uden Muffe.

Monierrør, Brønde og Kegler.

— FORLANG TILBUD. —

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner fra 2" til 15". — **Lerrør** med og uden Muffe fra 6" til 15"

— Forlang Tilbud. —

Spedalsø

Cementvarefabrik.

R. Jensen. — Indeh. J. Jensen.

Tlf. 504. **Horsens.** Tlf. 504.

Imprægnerede Rør efter Ingeniørforeningens Normer. Drænrør i forsk. Dimens. fra 10-50 cm. — Brøndringe. —

FORLANG TILBUD.

J. C. HALVORSEN

Kroghsgades Cementstøberi
AARHUS

Kontor: Dannebrogsgade 20
Telf. 5019—5020

Imprægnerede Cementrør, anerk. af Autoriteterne som fuldstændig Erstatning for glass. Lerrør. Monierrør. Maskinstampede Rør. Brøndringe. Dagens billigste Pris. — — Forlang Tilbud. — —

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon 921

Normrør

med Garantimærket \triangle

Imprægnering

— Brøndrør —

RØDE DRÆNRØR

TAGSTEN

MURSTEN

Kählers Teglværk

Korsør

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Drænrør - Mursten - Tagsten - Radialsten

Telefon 1330

Viborg

Jernbanegade 12

Projektering og Udførelse af moderne mekaniske og biologiske

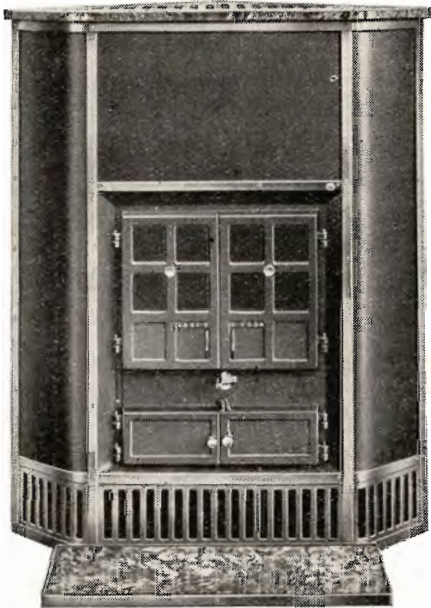
SPILDEVANDS-RENSNINGSANLÆG

for hele Byer. — Fabriksmæssigt fremstillede Anlæg til Landsbyer og Enkeltbygninger. — Ca. 800 Anlæg er leveret.

NORDISK TRICLAIR

HOTACO A/S - WRIGHT, THOMSEN & KIER. — Holbæk København. — Tlf.: Holbæk 1213.

Hess' Brændekaminer

har Rundtræk
og derfor

stor Nyttevirkning
og Varmeevne

SKÆRM AF POLERET STAALPLADE
MARMOR DÆKPLADE MED FORNIK-
LET RIST SAMT MARMORFORLIGGER

C. M. HESS'

Fabrikker A/s - Vejle

FORHANDLERE OVERALT

Hotel Herning.

Telf. 21-41.

Byens første Hotel.

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København:
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

Andels-Anstalten Tryg

tegner alle Arter af Livsforsikringer.

Hovedkontor: Rosenørusallé 1 — København.

AALBORG TAFFEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 12.

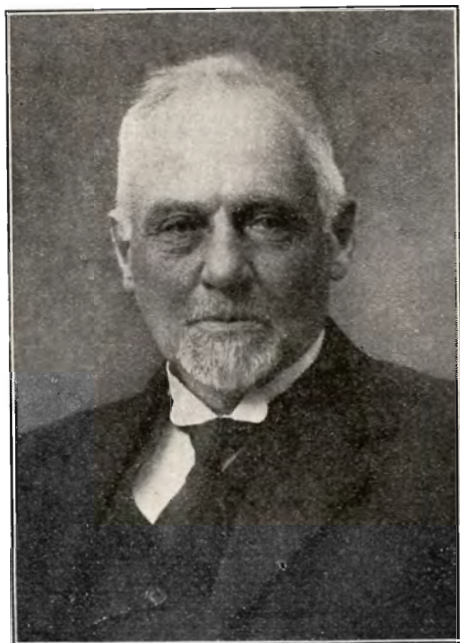
— 15. December 1939.

— 60. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar 1 Gang om Maanedn og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 25 Øre pr. mm. Oplag 10,000 Eksempl.

Indhold: Chr. Dalgas. — Plantningsjubilæer i Vendsyssel. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Anders Levring. — Niels Sjørvad. — Hedebruget.

CHR. DALGAS.

Den 9. November døde fhv. Direktør for Hedeselskabet *Christian Dalgas*, ca. 77 Aar gammel, paa sin Gaard Høllund Søgaard ved Vorbasse, hvortil han havde trukket sig tilbage efter sin Afgang fra Hedeselskabet 1. April 1933. — Et ualmindeligt virksomt Liv har dermed fundet sin Afslutning.

Chr. Dalgas var født i Aarhus den 7. Maj 1862 som ældste Søn

af Oberstløjtnant Enrico Mylius Dalgas, og det var derfor naturligt, at han allerede som Dreng blev stærkt grebet af Interesse for og Kærlighed til Hedesagen, som efterhaanden ganske fyldte hans Liv og i Virkeligheden var hans store altomspændende Interesse, hvortil han viede al sin Kraft, alt sit Arbejde. — Det lykkedes ham da ogsaa ved ihærdigt maalbevidst Arbejde at føre Faderens Arbejde videre, særlig Plantningssagen saaledes, at der nu spredt over Jylland findes Tusindvis af Smaaplantninger, milelange levende Hegn værnende om Huse og magre Agre i vort Lands vindudsatte Egne. Foruden Læplantningssagen arbejdede han ogsaa paa Anlæg af nye Skove i Jyllands Hedeegne. Han saa klart, at skulde der trives et nogenlunde lønnende Landbrug i disse Egne — ja om der overhovedet skulde kunne leve Mennesker derude i Hedeegnene — var det nødvendigt ikke alene at genrejse de forsvundne Skove, men at skabe flere Skove og at forbinde disse store og smaa Skove med et Net af levende Hegn og Smaaplantninger. I store Dele af Jylland naaedes dette Maal, men endnu findes der Egne, som trænger til eller helt er blottet for Læplantninger, hvorfor han ogsaa var ganske klar over, at det paabyndte Arbejde maatte fortsættes og glædede sig over, at det bliver fortsat for fuld Kraft. Der er siden 1885 oprettet ca. 2900 Fredskovsplantager med et samlet Areal af ca. 90000 ha, og der er ialt udleveret ca. 700 Millioner Planter alene til Læ- og Hegnsplantninger. I 1894, da Oberstløjtnant Dalgas døde, fandtes der ialt 812 Plantager med 33000 ha.

Chr. Dalgas' Interesse for Hedesagen var tidlig vakt. Allerede som 8 Aars Dreng foretog han sin første lange Hederejse som Fodtur gennem Heden fra Silkeborg til Hesselvig Enggaard i Skarrild Sogn, hvor Oberstløjtnant Dalgas havde oprettet en Engvandingsskole under Ledelse af Hedeselskabets Ingeniør Brøndsted.

Han blev Student fra Aarhus Katedralskole og tog Forsteksamen 1885. Straks efter Eksamen ansatte Faderen ham som Assistent i Hedeselskabet, og i 1887 udnævntes han til Hedeselskabets Skovrider i Ringkøbing Amt med Bolig paa Gaarden Birkebæk i de store ny-anlagte Plantager Syd for Herning. Her arbejdede og levede han med sin Hustru Emilie, født Scheele, og her opvoksede Børneflokket 6 ialt, 3 Sønner og 3 Døtre. —

Birkebæk blev Hovedsædet for hans Virksomhed. Her i de store Plantager gjorde han sine Forsøg og Erfaringer og opdrog paa Birkebæk Elevskole en Række unge Plantører, der siden kom til at virke under ham som Plantører, Assistenten og Skovridere i Hedeselskabet. Det var nødvendigt hurtigt at uddanne Plantører til de mange nye Virksomheder, og mange dygtige Mænd er udgaaet fra Birkebæk Elevskole. Fra 1885 til 1933, altsaa i 48 Aar, boede Dalgas paa Birke-

bæk, som efterhaanden blev kendt over hele Landet, og hvor han endog af og til modtog Besøg baade af Kong Frederik den VIII og Kong Christian den X, Hedeselskabets høje Protektorer.

I mange Aar drev Dalgas et stort Landbrug paa Birkebækgaard, merglede Markerne, kultiverede Moserne og plantede Læhegn og blev

Birkebæk Skovridergaard.

paa dette Omraade ogsaa en Foregangsmand. Den tidligere fattige Hedegaard forvandlede efterhaanden til en veldreven Gaard, som blev besøgt af mange Hededyrkere fra nær og fjern, der kom for at lære og se. Efterhaanden som Skoven voksede op om Gaarden og Haven, blev Gaarden noget af en Idyl, smukt beliggende omgivet af en smuk og frodig Have, som Fru Dalgas ved utrættelig Flid og Omhu skabte til Pryd for Egnen og til Eksempel for andre paa, hvad der kan komme ud af mager Sandjord, naar den behandles med Forstaaelse og Kærlighed.

Fru Dalgas var sin Mand en god Støtte i hans Arbejde og skabte for ham og Børnene et smukt Hjem. Hun var den gæstfri Værtinde for de mange Mennesker af alle Slags, der fra Ind- og Udland kom for at høre om og se paa Hedeselskabets Arbejde, og som gjorde Hedeselskabet og Stedet kendt viden om baade i og udenfor Europa. Mange Fagfolk og Interesserede mindes sikkert med Glæde og Tak Birkebæk og Besøget i de omliggende store Plantager, ca. 5000 Tdr.

Land, som Chr. Dalgas efterhaanden trods Skepsis og Strid havde fuldført dels for Hedeselskabet, dels for private, saaledes f. Eks. Høgildgaard Plantage, ca. 1400 Tdr. Ld., der anlagdes af Generalkonsul Pontoppidan, og Harreskov Plantage, ca. 1450 Tdr. Ld., der beplantedes af Lensbaron Reedtz Thott, men senere erhvervedes af Hedeselskabet. — Sine Erfaringer fra disse store Plantager søgte Dalgas da naturligt at anvende og frugtbargøre i sin store landsomspændende Virksomhed, som Leder af Hedeselskabet og særlig af Selskabets Plantningsvirksomhed, og han samlede ofte Hedeselskabets Forstmænd og andre Plantningsinteresserede til Ekskursioner og Instruktioner i disse og andre af Selskabets Plantager. Han var ivrig for at bringe sine Iagttagelser og Erfaringer videre baade mundtligt og skriftligt.

Da gamle Dalgas døde i April 1894, blev Godsinspektør paa Jægerspris Borch, tidligere Skovrider ved Hedselskabet, af Hedeselskabets Bestyrelse ansat som Selskabets Direktør med Bopæl i Aarhus, hvor Hedeselskabets Kontorer fandtes i Statsbanernes Administrationsbygning og senere i Fredensgade. Det var vel nok en Skuffelse for Chr. Dalgas, at han ikke den Gang blev Direktør, men han arbejdede lige ihærdigt for Hedesagen, prøvede nye Kulturmaader, nye Hugstmaader og arbejdede interesseret paa Udnyttelsen af Hedeskovenes Produkter, f. Eks. til Trækul, Tjære, Olie o. s. v. — Det kneb nemlig til at begynde med at finde Afsætning for Bjergfyrbrendet, og kunde Brændet (Udhugsten) ikke afsættes, vilde Plantageejerne ikke gennemhugge Plantagerne, og disse vilde gaa til Grunde. Det var saaledes ham, der først slog til Lyd for og trods voldsom Kritik gennemførte den kraftige Gennemhugst og senere Fjernelse af Bjergfyrrerne i de blandede Bevoksninger, hvor Granerne efterhaanden var blevet overvoksede, men Granskoven kom frem og alle ved nu, at Bjergfyrreren hurtigt maa fjernes, naar den har gjort sin Nytte i de blandede Bevoksninger.

Naturligvis var han stærkt udsat for Kritik, som enhver der arbejder med en stor Sag, men han forsvarede sig tappert og fik næsten altid det sidste Ord. — Hedeselskabet og Hedeselskabets Virksomhed blev vel ogsaa af og til stærkt angrebet, men Dalgas forsvarede ivrigt Hedeselskabet og dets Virksomhed og gik aldrig af Vejen for en Dyst, som ofte kunde være skarp nok. Han lod sig ikke gaa paa af noget Angreb, men arbejdede og kæmpede ufortrødent videre for den Sag, han nu syntes var rigtig.

I 1901 da Direktør Borch tog sin Afsked, ordnedes det saaledes, at Bestyrelsen, som da bestod af 3 Medlemmer (Kammerherre Lüttichau, Justitssekretær Morville og Højskoleforstander Schrøder), fungerede som Direktion med Kontorchef Johansen som Leder af Ho-

Lyskopi - Zinktryk

Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt

Frederiksalldé 60, Aarhus

Skovle . Spader . Grebe

og alle lign. Redskaber med hosstaaende indr.
Varemærke „Himmelbjergtaarnet“ stemplet
i Staalet er **Landets bedste og dog letteste
Fabrikat.** — Leveres med fuld Garanti.

Lysbro Fabriker
ved Silkeborg

RIBE

Brændekaminer
til Opvarmning
af flere Værelser

Kappe af poleret
Staalplade og
Marmordækplade

FLERE STØRRELSER

HENVEND DEM TIL VORE FORHANDLERE ELLER TIL OS

RIBE JERNSTØBERI · RIBE

GRUNDLAGT 1848 · TLF. 2 61 (2 LINIER)

SKIVE

DISKONTOBANK

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Teknisk Fælleskontor:
Dansk Træbeton Central,
Bruunshaab pr. Viborg.
Tlf. Vjborg 941.

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.

Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frede-
riksberggade 2, København K.

TOMMERUP

HØRVARER

Indr. Varemærke

Aktieselskabet

HØRFABRIKEN I TOMMERUP

Eneste Fabrik der fremstiller

Duge, Servietter, Haand-
klæder og Lærreder af
dansk Hør.

Kun direkte Salg til Private.

TRANSPORTABELT

TØRVE-VÆRIK

Ny kombineret Tørveælte-, -presse- og -formemaskine

AKTIESELSKABET

DE SMITHSKE

TLF. 6696 JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER AALBORG

Sønderjyllands Kreditforening i Haderslev

yder Laan mod 1. Prioritets Ret i Land- og By-Ejendomme i de sønderjydske Landsdele.
Udlaan 31. Marts 1939: 178,415,654 Kr. . . . Reserver: 7,591,239 Kr.
Kasseobligationer af 3., 4., 5. og 6. Serie nyder ubetinget Rentegaranti af den danske Stat.
Amortisationstid i disse Serier højst 45 Aar.

AKTIESELSKAB **C. OLESEN** KØBENHAVN

MANUFAKTUR EN GROS OG FABRIKATION
DANSK PLYS og MØBELSTOF-FABRIK I KASTRUP

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner 2120.

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

**Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.**

Leverandør til
De danske Statsbaner.

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:
Nordjysk Kulkompagni
Nørresundby
Telefon 4227 - 4238

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11.

SØBJERG SPRØJTEN. Ny Model i solid Td.

Hestesprøjter, Motorsprøjter, Tønde-
sprøjter fra 48 Kr. 5 Aars Garanti.

Fabrikken Søbjerg, Flemløse.
Telefon Snave 71.

A/s Varde Staalværk, Varde.

1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremseklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaa.

Det lødigste Læsestof

„Hjemmet“ er et Blad for
hele Familien og indehol-
der Spidsartikel, under-
holdende Noveller, Artik-
ler for Husmoderen, flere
illustrerede Børnesider og
m. a. Kort sagt: Lødig
og fængslende Læsning.

finder De hver Uge
i Danmarks førende Ugeblad

HJEMMET

vedkotoret, Skovriderne Dalgas og Morville som Ledere af Plantnings-sagen og Ingeniørerne Vinge og Westh som Ledere af det, vi nu kalder Grundforbedringsarbejderne. Dalgas indtog dog straks her en ledende Stilling som Formand for Budgetudvalget. Senere, efter at Selskabets Administrationskontor var flyttet til Viborg i 1907, blev han Bestyrelsens Kommitterede og dermed Selskabets egentlige Leder. Ved Omordningen af Administrationen i 1929 blev Dalgas Direktør for Plantningsafdelingen og administrerende Direktør, medens Afdelingsleder Westergaard blev Direktør for Grundforbedringsafdelingerne. Ved Westergaards Død i Efteraaret 1931 blev Dalgas Ene-direktør.

Chr. Dalgas vilde altid Hedeselskabets Vel og Fremgang, og han nærede ligestor Interesse for alle Hedeselskabets Virksomheder, Grundforbedringsarbejder og Plantningsarbejder. Han sparede ikke sig selv, men krævede ogsaa meget af sine Medarbejdere, som helst ikke maatte have anden Mening end hans, og deri lignede han Faderen.

Dalgas var naturligvis med i mange Kommissioner og Udvalg. Saaledes var han Medlem af Hedekommissionen 1920, af Skovlov-kommissionen af 1920 og fra 1928 fungerede han som Statens Til-synsførende med de gennem Hedeselskabet oprettede fredskovs-pligtige Plantager. Utallige Afhandlinger om Hedesagen, Læplantning, Plantager o. s. v. har han skrevet; blandt disse udsendtes navnlig hans lille Hefte om Anlæg og Drift af Plantager i et kolossalt Oplag. De fleste Arbejder offentliggjordes i Hedeselskabets Tidsskrift, hvis Redaktør han var gennem mange Aar.

I de senere Aar arbejdede han med Spørgsmaalet om Plantager-nes Indflydelse paa Klimaet særlig paa Nedbøren og udgav med Støtte fra Carlsbergfonden en Beretning om disse sine Undersøgel-ser, hvori han søgte at paavise Skoves, Plantagers og Læplantningers Indflydelse paa Nedbøren. For nogle Aar siden udkom endvidere hans Livs Erindringer, som indeholder mange interessante Medde-lelser om hans Liv og Arbejde i Hedesagens Tjeneste, og som saadan er et Tilbageblik over Hedeselskabets Historie, som den udviklede sig i hans Tid og paavirket af hans Aand og Ledelse.

Dalgas var som ofte sagt en ualmindelig flittig Mand. Lige til det sidste var han optaget af Problemer vedrørende Hedesagen, f. Eks. Frugttrædyrkning paa Hederne. Han var ogsaa lige til sin Død Medlem af Bestyrelsen for en lang Række Selskaber og Virksom-heder med Tilknytning til Hedesagen, saaledes Hedebruget, som han var Medstifter af, ligesom af Selskabet Jydsk Landvinding, A/S Plantningsselskabet Sønderjylland og mange flere. I alle disse Sel-skaber udrettede han et stort Arbejde og trak Læssæt, i hvert Fald i

de mange smaa og store Plantageselskaber, som han var Medlem af og havde været med til at stifte. Han deltog ogsaa i Oprettelsen af Landsforeningen »Arbejde adler« sammen med Pastor Dalhoff og

Høllund Søgaard.

var med til Oprettelsen af Kolonien Godrum ved Gludsted Plantage, hvor arbejdsløse omstrejfende Eksistenser beskæftigedes med Oparbejdning af Plantageprodukter, og ogsaa her gjorde han et betydeligt Arbejde for Foreningen, bl. a. foretog han mange Agitationsrejser med Foredrag for at skaffe fornødne Midler.

Lysthuset paa Øen med Aakander i Søen ved Høllund Søgaard.

Chr. Dalgas vil blive savnet overalt, hvor han var med. Han var det inciterende Element, selvom han ikke altid var lige let at arbejde med.

Chr. Dalgas stillede sig fuldt og helt i Arbejdets Tjeneste og fik ogsaa Lykke til at udrette meget paa mange Omraader. Fra Det danske Hedeselskab skal der siges ham Tak for hans Virke og ogsaa Landet, det danske Samfund, er ham Tak skyldig. Han vil blive husket, saalænge Det danske Hedeselskab og de jyske Hedeplantager bestaar og Plantningssagen lever.

Hans Livserindringer slutter med en Samling Ordsprog, som karakteriserer ham godt, og som sikkert har været ham til Opmuntring i hans ofte besværlige og meget krævende Arbejde og som han ofte citerede. Jeg nævner følgende:

»Kun gennem nogen Modgang faas Oprejsning«.
(Ludvig Schrøder).

»Den, som gaar i første Række, maa falde for sin fagre Sag«.
(Richard).

»Og sætter du ikke Livet ind, vil aldrig Livet du vinde«.
(Goethe).

»Gør, hvad du bør gøre, og lad der komme, hvad der vilk«.
(Salomons Ordsprog).

»I Skovens Dyb har Fædrelandet sit Hjerte,
et Folk uden Skov er et døende Folk«.
(Ordsprog fra »les landes«, hvor udstrakte Heder omkring 1800 blev beplantede).

»Gør hurtigt, hvad du vil gøre, gør godt, hvad du skal gøre«.

Jeg slutter denne Omtale af min gamle Chef med følgende Digt offentliggjort i en Kronik i Bladet »Vestkysten« af 13. Novbr. 1939:

Vemodigt det hvisker i Graners Hær:
vor Ven er død!
Og Stemmen gaar over Heder og Kær:
han over os bød!
Han favned det Land,
der var stedt i Øde,
i sine Tanker, indtil han døde.

Han naaed' saa vidt!
Saa lunende Plantning om Markerne trives,
saa Dele af Jylland, forblæst og forbidt,
forvanded til alt, hvad af skønt der gives.
Ja, lunende Hjem som Perler opstod
i Spor af den Gerning, der havde hans Tro!

C. E. Heusinger.

Plantningsjubilæer i Vendsyssel.

En Række 50-Aarsfester.

Sidst i November Maaned 1889 holdt Hedeselskabets Stifter, daværende Oberstløjtnant *Enrico Mylius Dalgas*, en Række Møder i Vendsyssel med det Formaal at faa oprettet Plantningsforeninger, svarende til de Foreninger, der da allerede i en Aarrække havde arbejdet for Plantningssagen i Midt- og Sydjylland.

Ogsaa i Vendsyssel var der paa det Tidspunkt gjort et godt Forarbejde. — I Hjørring var i 1880 stiftet en Forening »Træplantningsforeningen«, der i Aarene indtil 1889, da den afløstes af Hjørring Plantningsforening havde uddelt 1147000 Planter til Læhegn om Haver og Marker. Foreningens Formand var Konsul *Jørgen Nielsen*, Hjørring. Denne Forening, der virkede ved Tilskud fra Amt, Kommune og lokale Pengeinstitutter, foruden ved Bidrag fra private, har en væsentlig Andel af Æren for, at Befolkningen i stort Antal og paa Forhaand stærkt interesserede mødte op til de førømtalte Møder.

Den 13. November 1889 findes i »Vendsyssel Tidende« en Række Opraab fra Landsdelens betydeligste Mænd, om de planlagte Møder, der sidst i Maaneden afholdtes med en aldeles overvældende Tilslutning.

Brønderslev Plantningsforening stiftedes den 26. November. Første Bestyrelse: Landinspektør *Jungersen*, Brønderslev, Højskøleforstander *Nielsen*, Brønderslev, og Skovrider *Nyholm*, Storskoven.

Sindal Plantningsforening stiftedes den 27. November. Første Bestyrelse: Godsejer *Glud*, Baggessvogn, Gaardejer *K. M. Christensen*, Klastrup, og Plantør *Th. Jørgensen*, Stensbæk.

Frederikshavns Plantningsforening stiftedes den 28. November. Første Bestyrelse: Konsul *C. L. Cloos*, Frederikshavn, Gaardejer *Jens Hansen*, Jerup, og Plantør *Th. Jørgensen*, Stensbæk.

Flauenskjold Plantningsforening (nu Dronninglund Plantningsforening) stiftedes den 29. November 1889. Første Bestyrelse: Proprietær *Nielsen*, Solnolt, Proprietær *Bach*, Tveden, og Skovrider *Nyholm*, Storskoven.

Hjørring Plantningsforening stiftedes den 30. November 1889. Første Bestyrelse. Konsul *Jørgen H. Nielsen*, Hjørring, Inspektør *Rodskjær*, Odden, Forpagter *Hane-Schmidt*, Aas, Amsraadsmedlem, Gaardejer *Jens Sørensen*, Saksager, og Gaardejer *Chr. Nielsen*, Nørre Mølle.

Lidt senere end de her nævnte Foreninger, omkring Nytaar 1890, oprettedes Vester Hassing Plantningsforening og Aabybro Plantningsforening, af hvilken navnlig den førstnævnte fik stor Tilslutning. Endelig maa det nævnes, at der paa Læsø allerede nogle Aar i Forvejen var stiftet en Forening med tilsvarende Formaal. Ogsaa denne Forening virker endnu den Dag i Dag.

Oberstløjtnant *Dalgas'* Foredrag paa disse Møder har haft en overordentlig stærk agitatorisk Virkning paa Tilhørerne, præget, som de har været af glødende Interesse for og klippefast Tro paa Sagens Betydning. — »Vendsyssel Tidende« skriver i sit Referat af Mødet i Hjørring den 30. November 1889:

»Det var med en Følelse af Højagtelse, Forsamlingen modtog den jævne Mand, der hele Tiden var i den travleste Virksomhed for den Sag, han havde

R. P. Olsens Maskinfabrik

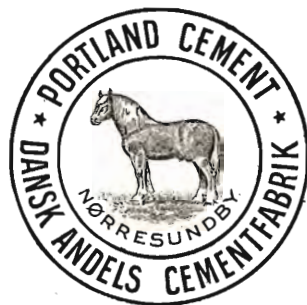
v. O. H. Olsen

Allingaabro – Telf. 1

Tørveværker i alle Størrelser

Specialitet:

Elevatorkæder — Kædehjul

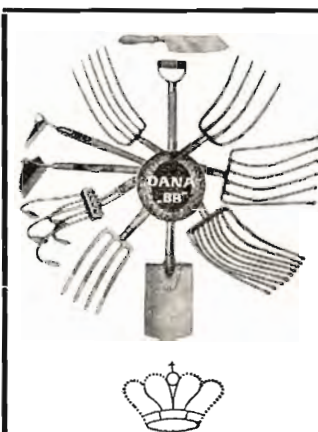
A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Århus.

CARLO MORTENSEN

BOGTRYKKERI
& KARTONNAGE

VIBORG
Telefon 355

„Dana“ Redskaber
forener Lethed med Styrke

Specielt Drænværktøj
leveres med fuld Garanti

A/S Brødr. Brincker
Grejsdal Hammerværk
pr. Vejle

Hedeselskabets flyvende Korps

udfører Udrensning, Hugst og Salg og sælger til enhver Tid

Brænde, Kassetræ, Trældstræ, Hegnspæle og Smaatømmer

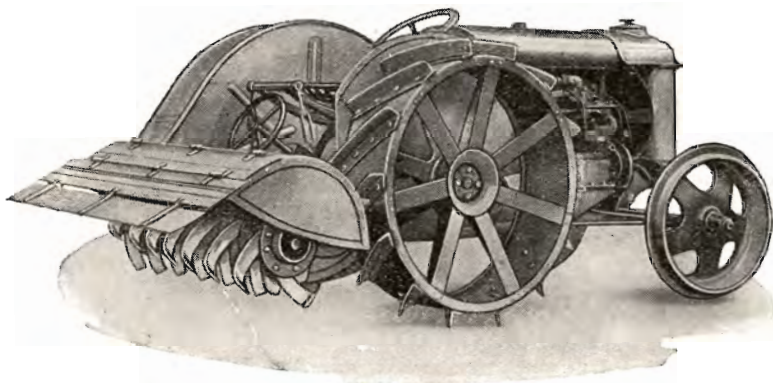
Prøver af Trækul (alle Sorteringer) sendes franco til Forhandlere

Telefon 1340

Adresse:
Hedeselskabet — Viborg

Holbæk-Fræseren.

Den danske Jordfræser.

D P 110. Traktorfræser.

Holbæk-Fræseren leveres i 3 Størrelser: Traktorfræseren for større Planteskoler til Kultivering af Moser eller ved Landbrug, hvor man ønsker en intensiv Behandling af Jorden. Desuden 2 Størrelser D P 60 og D P 45 for Gartnerier. De to sidste Typer kan afmonteres til Gartnertraktorer og anvendes til Træk af en 20 cm Plov eller en 5-Tands Kultivator.

A/s Chr. Andersens Maskinfabrik.

Tlf.: 52 og 752.

Holbæk.

Tlgr.-Adr.: Acam.

Brug **RANDERS**
REB

REMINGTON

Bedste og mest benyttede
Skrivemaskine.

Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN

75, Raadhuspladsen,
København V.

Dansk
Eternit

Fabrik A/s
AALBORG
Tlf. 48 00

Cement-Asbest

Skiler-, Bølge- & Beklædningsplader.

Forespørg hos Deres
Bygningsmaterialforhandler.

Aktieselskabet

*De danske
Sukkerfabrikker*

København

**Herning Hede-
& Discontobank.**

10—12 $\frac{1}{2}$, 2 $\frac{1}{2}$ —5.
Telefon 5, 273 og 720.

Husk at forlange

E&C

statskontroll.

**Høns- og
Kyllingefoder**

tilsat ren uforfalsket,
Torskelevertran

E & C's

Høns- og Svinefoderfabrik

Aktieselskab

Esbjerg

**Hammerum Herreds
Spare- og Laanekasse,
Herning**

Telf. 10 og 314

Østergade 6
Kontortid

10—12 $\frac{1}{2}$ og 2 $\frac{1}{2}$ —5

gjort til sin. Hele den kraftigt byggede, undersætsige Skikkelse og det karakteristiske Fysiognomi var præget af den stærke Vilje, der med aldrig trættet Energi har taget fat paa de sorte og sejge jyske Heder og paa milevide Strækninger har forvandlet dem til grønne Enge eller lune Plantninger med Skygge for den brændende Sol og Læ for den skarpe Vind. Den Mand har Lederens myndige Haand paa hvis Vink, man med Glæde optager et Arbejde til Sagens Fremme....«.

Det med Glæden for at kunne være med i Arbejdet var netop betegnende for de Mænd, der gik i Spidsen. Der blev gjort et stort Arbejde, et Arbejde, der tog Tid, og der blev ikke, og bliver den Dag i Dag ikke ydet noget Vederlag til de Mænd, der stillede sig til Plantningsforeningernes Raadighed. I mange Aar maatte Foreningens Bestyrelse endog personlig afholde Udgifterne til Porto, Tryksager, Rejser, Afholdelse af Generalforsamlinger o. s. v.

Det vil ikke være muligt her at nævne Navnene paa alle de Mænd, der gennem de 50 Aar, Plantningsforeningen har virket, har ydet deres bedste for at fremme Plantningssage, men det kan siges, at Plantningsforeningerne har haft den Lykke gennem Aarene altid i deres Ledelse at kunne tælle fremragende Mænd, om hvis Navn og Virksomhed der har staaet stor Respekt, og som ogsaa paa andre Omraader har ydet Samfundet værdifulde Tjenester.

En Mand bør nævnes særskilt, naar man drøfter Plantningssagens Historie i Vendsyssel, nemlig Redaktør *Vilhelm Carlsen*, »Vendsyssel Tidende«. — Hvad denne Mand paa sit særlige Omraade har bidraget til Forstaaelse af Læplantningssagens Betydning, kan vanskelig skattes højt nok. — Alle- rede før 1889 indeholder »Vendsyssel Tidende« redaktionelle Artikler om Plantningssagen, og i Aarene, der følger, benytter Carlsen enhver Lejlighed til gennem sit Blad at støtte Arbejdet, dels gennem de smaa oplysende Artikler, dels gennem de smaa, bekendte Fyndord, som til Stadighed fandtes i Bladets Spalter og gjorde Vilh. Carlsens Navn kendt af Plantningsfolk over hele Landet.

— — —

De ovennævnte Plantningsforeninger har alle i Slutningen af November fejret 50-Aarsdagen for Foreningernes Stiftelse ved Møder indenfor Foreningen. Ved alle Møderne talte Skovridder *Steenstrup*, Tolne, om Plantningssagen og Sekretær *Skodshøj*, Hedeselskabet, Viborg, bragte en Hilsen og Lykønskning fra Direktør Flensborg og Hedeselskabet og viste Hedeselskabets Læplantningsfilm.

B. S.

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose- og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejder i November Maa- ned 1939.

Det fremgaar deraf, at der i Maanedens Løb er fulført 242 Ar- bejder omfattende 1687 ha til en samlet Overslagssum af 617035 Kr.

Heraf var 229 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 1182 ha (Overslagssum 560835 Kr.) og 13 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 505 ha (Overslagssum 56200 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned ved samtlige Distrikter færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 246 Arbejdsplaner omfattende 960 ha til en Overslagssum af 470963 Kr. Heraf var 236 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 874 ha (Overslagssum 456238 Kr.) og 10 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 86 ha (Overslagssum 14725 Kr.).

N. B.

ANDERS LEVRING.

Formanden for De samvirkende Plantningsforeninger, Gaardejer *Anders Levring*, Væth ved Langaa, er den 20 November afgaaet ved Døden som Følge af en Lungebetændelse, han ikke havde Kræfter til at staa igennem

Med Anders Levring er det sidste Medlem af De samvirkende Plantningsforeningers første Bestyrelse fra 1903 gaaet bort.

Anders Levring var kendt som en dygtig Landmand, der drev sin Gaard mønsterværdigt, men det var dog som Plantningsmand, at hans Navn blev kendt i vide Kredse ud over Landet. Allerede for 45 Aar siden var han Medstifter af Værum Plantningsforening, hvis Formand han har været fra den stiftedes til hans Død nu. Det energiske og interesserede Arbejde, han tog op paa Langaegnen, bragte ham hurtigt frem i Plantningsmændenes forreste Rækker, saaledes at

han ret naturligt blev Medlem af Samvirksomhedens første Bestyrelse, da dens Arbejde organiseredes i 1903. Han udrettede her et virksomt og flittigt Arbejde, og blev i 1924, da Apoteker Strøyberg traadte tilbage, Formand for De samvirkende Plantningsforeninger, en Post han udfyldte med stor Hensynsfuldhed til alle Sider og en aldrig svigtende Interesse for Formaalet at fremme Læ- og Hegnsplantningen. I Samarbejdet med Hedeselskabet viste han altid en Forstaaelse, der røbede den utvivlsomme Kærlighed, som han nærrede for Selskabet.

Anders Levring blev i 1934 indvalgt i Hedeselskabets Repræsentantskab, i hvis Møder han siden var en interesseret Deltager.

Paa mange andre Maader blev der i det offentlige Liv paa hans Hjemegn lagt Beslag paa hans Kræfter, og alle Vegne var han en trofast og paalidelig Mand, der gerne gjorde lidt mere end det, der var hans Pligt, saaledes at hans Eftermæle vil være det, at han var sit Land en god Søn.

I 1929 modtog han Ridderkorset som Belønning for sit Arbejde i Plantningssagens Tjeneste.

has.

FHV. AMTSRAADSMEDLEM NIELS SJØRVAD.

Fhv. Amdsraadsmcdlem *Niels Sjørvad*, Langelund ved Hamme- rum, døde pludseligt den 22. November, godt 76 Aar gammel.

Niels Sjørvad var Typen paa den stoute og solide jyske Bonde,

der vidste, hvad han vilde. Tidligt blev der Brug for ham i det offentlige Liv, i Andelsforeninger, Landboforening, Amtsraad, — alle Vegne lyttede man gerne til de kloge Raad, han kunde give. I 15 Aar var Sjørvad saaledes Formand for Hammerum Herreds Landboforening, hvor han afløste Direktør Westergaard, da denne flyttede til Viborg.

Hans fremtrædende Stilling indenfor Landbruget og hans stærke Interesse for Plantningssagen bragte ham i 1920 ind i Hedeselskabets Repræsentantskab, hvor han blev siddende til sin Død.

Niels Sjørvad var ikke af dem, der gjorde sig stærkt bemærket paa Repræsentantskabsmøderne, men hver Gang der drøftedes Forhold vedrørende Ting, han var inde i, fremsatte han roligt og sagligt sin Mening, saaledes at han vandt sig Respekt ogsaa i denne Kreds. Af de Arbejder, som Hedeselskabet beskæftigede sig med, var Niels Sjørvad navnlig stærkt interesseret i Merglingen.

Niels Sjørvad faar et overordentlig smukt Eftermæle i de vide Kredse, hvor han var kendt. Ogsaa i Kredsen indenfor Hedeselskabets Repræsentantskab vil han blive savnet.

H E D E B R U G E T.

Hedebrugets Bestyrelse har paa et Møde i Viborg Lørdag den 25. November behandlet 3428 Ansøgninger om Tilskud til Hedeopdyrking. Ansøgningerne omfatter 4756 ha, og 3161 Ansøgninger omfattende 4120 ha blev bevilget. Det samlede Tilskud hertil andrager 129500 Kr.

Fra Nybyggere paa Heden forelaa der 539 Ansøgninger, af hvilke 335 blev bevilget med et samlet Tilskud paa 72300 Kr. Endvidere blev der bevilget Tilskud til 18 nye Vejanlæg paa Heden. Overslagsbeløbet for disse Vejanlæg andrager 39750 Kr.

Hedebrugets Forsøgsvirksomhed er nu af meget betydeligt Omfang, idet omfattende Opdyrknings- og Dyrkningsforsøg er anlagt 22 forskellige Steder i jyske Hedeegne.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaetræs-plantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle 50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha 15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldelsesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN
KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1300

SHELL

H. BAY
VIBORG

Viborg Byes og Omegns
Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid:
Kl. 9—2 og Kl. 5—6

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

◆
Kontortid:
9—2 og 5—6
Telefon: 1500
(5 Linier)

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.

Telefon 532—1064.

Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

CODAN

Gummistøvler

— de bedste, der
kan fremstilles —

**Traktorpløjning
og Knivharvning.**

af Hede, Mose og Eng udføres
etter Aftale til enhver Tid bil-
ligt og godt. Reference: Hede-
selskabet og Hedebruget.

Vilhelm Jørgensen,
Randrup pr. Viborg.

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33.
Telf. Viborg 802—803.

Sophus Berendsen A/S

København Aarhus
Ørstedhus Kannikegade 18
Vester Farimagsgade 41

Alt Entreprenørmateriel.

Damp- og Motorlokomotiver,
Gravemaskiner, Tipvogne,
Spormateriel.

Leverandør til Hedeselskabet.

FISKBÆK BRIKET FABRIK

BRUNKULSBRIKETTER & RENHARPEDE BRUNKUL

Kontor: Aarhus
Aaboulevarden 7
Telefon: 5710

Fabrik: Fiskbæk
pr. Herborg
Telefon: Herborg 12

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS-
FORENINGER OG HEDESELSKABET

Johannes Balm & Søn

SKOVFRØKONTORET

København-Valby

Alt i Forstplanter,

Skovfrø, Grundstammer,
Frugttræer, Roser,
Sirbuske m. m.

Prislister franko paa Forlangende.

A/s Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telf. 94 Skive

Frøavl Frøhandel

VEJLE AMTS PLANTESKOLE
& TH. FROST'S SKOVFRØHANDEL - BØRKOP

Prima Skovplanter

i vækstsikker og haardfør Kvalitet, egnede til saavel
Skov- som Hede- og Klitplantning faas fra
Danmarks nordligste Planteskole.
Fineste Referencer fra Jyllands største Skovdistrikter.
Store Forraad. - Diverse Kulturer. - Special-Tilbud gives.

N. Andersens Planteskole,

Hjørring. - Telefon 106.

P. KRUSES
PLANTESKOLE

- MUNDELSTRUP

Telefon Tilst Nr. 7

Skovplanter

Haveplanter

Forlang Prisliste eller Tilbud

Frøavlscentret Hunsballe

Holstebro

Telefon 533

Frøavl

og Frøhandel

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
- Grundlagt 1887 -

KOLDING

Telefon 43

J. Chr. Petersens
Papirhandel

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn

København K.

Hovedforhandler
af Statens Papir

Tryksager - Protokoller

Danatex Træfiberplader

Danatex Træfiberplade mod Fugtighed

AXEL PRIOR Akts.
Bredgade 33 - Centr. 23
KØBENHAVN K.

A/s L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
AARHUS

Masagama The

Theen med den fine Aroma

Trifoliums Frø
giver stor Høst.

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning.

Paa Jorder med fintsandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødfugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

TJÆREBORG CEMENTSTØBERI

F. CHR. JENSEN
— Telefon 21 —

Imprægn. Cementrør efter Ingeniørforeningens Normer. — Monierrør i forskellige Dimensioner fra 50—125 cm. Forlang Tilbud.

Røde Drænrør

fra 2"—12" have
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

„Sofienlund“ Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Petersværk Cementvareindustri

Telefon 1055 — Nørresundby

△ Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer
Vibreerede Monierrør — — Imprægnerede Rør

HØJSLEV TEGLVÆRKER

leverer

PRIMA, RØDE DRAINRØR

i Størrelse fra 2 til 8 Tommer.

Indhent Tilbud.

Tlf. Højslev 3.

Teglværkernes Salgskontor, Horsens.

S. M. B. A.

Telefon 1109.

Søndergade 37.

Drænrør — Mursten — Tagsten.

„Fraugde“

Hede- og Mosepløve

18"-25" Skærbredde

Plovfabrikken

„Fraugde“

Odense

Bjerringbro Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

Alle △-mærkede Rør
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort Lager
Altid leveringsdygtig

Alt i prima røde Drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
Teglværkers Salgskontor

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende Værker:

Silkeborg Teglværk.
Lysbro Teglværkers Eftfl.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.
Bjødstrup Teglværk.

Gjern Teglværk.
Give Dampteglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning.
Ejstrup Teglværk.

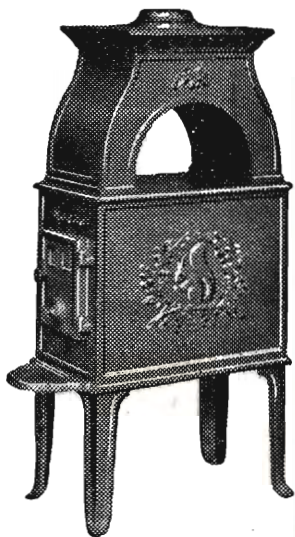
Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

MORSØ BRÆNDEOVNE

kan leveres i 12 forskellige Størrelser
og Udførelser

Nyhed:

MORSØ BRÆNDEKAMINER

specielt indrettet for
Brændefyring

6 forskellige Størrelser og
Udførelser

MORSØ STØBEGODS

A/S N. A. CHRISTENSEN & CO., NYKØBING MORS

Redaktion: Afdelingsleder N. Basse og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri. Viborg.

